

um frv. til laga um breytingu á lausaskuldum bænda í föst lán.

Frá 1. minni hl. fjárhagsnefndar.

Ríkisstjórnin flytur þetta frv. til staðfestingar á bráðabirgðalögum, er út voru gefin 15. júlí þ. á.

Nauðsynlegt er að gera ráðstafanir til að bæta fjárhagsaðstöðu bænda og fyrirtækja þeirra, á svipaðan hátt og gert var með lögum frá síðasta þingi fyrir útvegsmenn og þeirra fyrirtæki. Ráðstafanir í efnahagsmálum síðustu tvö árin hafa lagt miklar byrðar á bændastéttina, og svo er komið, að margir bændur geta því aðeins haldið áfram búrekstri, að þeir fái lán með viðráðanlegum vöxtum og borgunarskilmálum til greiðslu á lausaskuldum, er á þeim hvíla.

Þegar frumvarpið um lánveitingar til þess að létta lausaskuldum af útgerðar- og fiskvinnslufyrirtækjum var til afgreiðslu á síðasta þingi, báru fulltrúar Framsóknarflokksins í fjárhagsnefndum þingsins fram breytingartillögu við frumvarpið um, að í það yrði bætt ákvæði um lán til bænda og þeirra fyrirtækja í sama skyni. Var lagt til, að sömu reglur yrðu látnar gilda um þær lánveitingar, lánstíma og vexti, eins og um lánin til sjávarútvegsins. Ríkisstjórnin og stuðningsmenn hennar beittu sér gegn þessari breytingartillögu, og var hún felld.

Í stað þess að fallast á lagasetningu á síðasta þingi um lánveitingar til bænda, um leið og sett voru lög um lán til sjávarútvegsins, gaf ríkisstjórnin út bráðabirgðalögin, sem hér liggja fyrir. En bráðabirgðalögin eru svo ófullnægjandi og reglur um lánin þannig úr garði gerðar, að fáist þeim ekki breytt, kemur fyrirhuguð lána-starfsemi að litlum eða engum notum fyrir fjölda bænda, þó að þeir hafi brýna þörf fyrir lánsfé.

Samkvæmt bráðabirgðalögunum og þeim reglum, sem settar hafa verið um lánveitingarnar, eiga bændur að búa við miklu lakari kjör en útvegsmenn, sem á þessu ári fá lausaskuldum breytt í föst lán. Búa þó útvegsmenn síður en svo við óeðlilega hagstæð lánakjör.

Lánin til bænda eru eingöngu veitt í bankavaxtabréfum. Þau eiga að afhendast þeim kröfuhöfum, sem telja sér fært að taka slík bréf til greiðslu á lausaskuldum bænda. Ríkisbankarnir munu hafa fallið á að taka bréfin sem greiðslu á víxilskuldum bænda, er lán taka. Í þeim héruðum, þar sem bankaútibú eru, munu allmargir bændur hafa bein viðskipti við þau, en í öðrum sýslum eru lausaskuldir bænda að langmestu leyti við aðrar stofnanir, sparisjóði og verzlánir. Sparisjóðirnir munu yfirleitt ekki geta tekið bréfin til greiðslu á víxilskuldum og öðrum lánunum, er þeir hafa veitt til skamms tíma. Þeir geta ekki breytt skyndilánunum í föst lán með allt að 20 ára greiðslufresti. Auk þess mundu sjóðirnir verða fyrir vaxtatapi, meðan innlánsvextir eru hærri en vextirnir af bankavaxtabréfunum. Svipaða sögu er að segja af verzlunarfyrirtækjum. Mörg þeirra búa við tilfinnanlegan rekstrarfjárskort og hafa ekki möguleika til að taka bankavaxtabréfin til greiðslu á útistandandi kröfum, m. a. vegna þess, að bankarnir telja sér ekki fært að taka bréfin upp í skuldir verzlana.

Í 2. gr. frv. segir, að lánin skuli aðeins veitt gegn veði í fasteignum bænda og mannvirkjum, sem á jörðunum eru. Hins vegar fá útvegsmenn lán gegn veði í vinnslustöðvum og vélum. Hví skyldu bændur þá ekki líka fá lán gegn tryggingum í vélum?

Í reglugerð um lánin til bænda, sem landbúnaðarráðuneytið hefur gefið út, er svo fyrir mælt, að ársvextir af lánunum skuli vera 8%. En vextir af skuldaskilalánunum sjávarútvegsins, sem veitt eru á þessu ári, eru 6½%. Og nú spyrja menn í öllum sveitum landsins:

Hvers vegna eiga bændur að borga hærri vexti en útvegsmenn?

Engin svör hafa enn heyrzt frá ríkisstjórninni við þessari spurningu.

Með fyrirmælum stjórnarinnar um vextina eru bændur rangindum beittir. Það er alveg gagnslaust fyrir þá, sem bera ábyrgð á þessari ákvörðun, að vitna til þess, að vextir séu taldir með öðrum gjöldum við búreksturinn, þegar afurðaverðið er ákveðið. Það er ekkert sérstakt fyrir landbúnaðinn, að vextir megi teljast með rekstrarkostnaði. Svo er einnig hjá sjávarútveginum og öllum öðrum atvinnugreinum. Þar að auki má vekja athygli á því, að þeir bændur, er skulda meira en sem nemur skuld á búi að meðaltali, fá ekki í afurðaverðinu nema hluta af þeim vöxtum, er þeir þurfa að borga. Og þannig mun einmitt vera um marga þá bændur, sem sækja um lán til greiðslu á lausaskuldum.

Í frumvarpið vantar ákvæði um lán út á vinnslustöðvar landbúnaðarins, hliðstæð þeim, sem eru í lögum frá síðasta þingi um lán út á vinnslustöðvar sjávarútvegsins. Er þó brýn þörf margra fyrirtækja, sem hafa komið upp vinnslustöðvum landbúnaðarafurða á undanfórnum árum, svo sem slátur- og frystihúsum og mjólkurbúum, að fá lán til langs tíma til greiðslu á lausaskuldum, er á þeim hvíla vegna slíkra framkvæmda. Eitt af því, sem veldur verulegum erfiðleikum hjá þessum fyrirtækjum, er það, að lán Seðlabankans út á landbúnaðarafurðir eru nú miklu minni en áður, miðað við magn og verðmæti framleiðslunnar.

Fjárhagsnefnd sendi stjórn Stéttarsambands bænda frumvarpið til athugunar og umsagnar. Í svarbréfi til nefndarinnar, dags. 3. þ. m., leggur stjórn Stéttarsambandsins áherzlu á, að þessar breytingar verði gerðar á frumvarpinu, til þess að það geti komið að viðunandi notum:

1. Bændur fái lán gegn veði í vélum, eins og útvegsmenn.
2. Vextir verði ekki hærrí en af hliðstæðum lánum til sjávarútvegsins, þ. e. $6\frac{1}{2}\%$.
3. Seðlabankinn kaupi bankavaxtabréfin með nafnverði.

Minni hluti fjárhagsnefndar flytur á sérstöku þingskjali breytingartillögur við frumvarpið um þessi atriði og einnig um lán til fyrirtækja, er eiga vinnslustöðvar fyrir landbúnaðarafurðir.

Seðlabanki Íslands veitir aðstoð við lánveitingar til greiðslu á lausaskuldum útgerðar- og fiskvinnslufyrirtækja á þessu ári með þeim hætti, að stofnlánadeild sjávarútvegsins stofnar til skuldar við bankann, sem lánveitingunum nemur. Talið er, að þau lán nemi í heild 350—400 millj. kr. Það hefði verið eðlilegt, að veðdeild Búnaðarbankans stofnaði á sama hátt til skuldar við Seðlabankann vegna lánveitinganna til bænda og þeirra fyrirtækja. En úr því að ríkisstjórnin valdi þá aðferð að láta gefa út sérstök bankavaxtabréf vegna þessara lánveitinga, ætti Seðlabankinn að kaupa bréfin fyrir nafnverð, eins og stjórn Stéttarsambands bænda leggur til. Með því móti mundi landbúnaðurinn njóta af bankans hálfu svipaðrar fyrirgreiðslu og sjávarútvegurinn í sambandi við breytingu á lausaskuldum í föst lán.

Hagstofa Íslands gerir ár hvert heildarskýrslu um skuldir bænda eftir skattaframtölum þeirra, um leið og búnaðarskýrslur eru gerðar. Skýrslan fyrir 1960 sýnir, að þá voru skuldir bænda, aðrar en veðskuldir, samtals um 196 millj. kr. Margir bændur sækja ekki um lán, þó að á þeim hvíli nokkuð af lausaskuldum, og má því gera ráð fyrir, að lánin til bænda verði miklu minni en þessari fjárhæð nemur. Og þó að þar við bætist nokkrar lánveitingar út á vinnslustöðvar landbúnaðarins, munu lánin í heild ekki nema svo mikilli upphæð, að nokkur vandkvæði séu á því, að seðlabankinn kaupi bankavaxtabréfin.

Þegar nauðsynlegar breytingar hafa verið gerðar á frv., til þess að það komi að notum, þarf að taka til greina nýjar lánaumsóknir frá bændum og eigendum vinnslustöðva landbúnaðarins. Margir bændur, sem hafa þörf fyrir lán, hafa ekki enn sent umsóknir, vegna þess að þeim var ljóst, að þeir gátu ekki haft not af þessari lánastarfsemi að óbreyttum reglum um lánveitingarnar.

Bréfið frá stjórn Stéttarsambands bænda er prentað með þessu nefndaráli. En breytingartillögur eru á sérstöku þingskjali, eins og áður segir.

Alþingi, 20. nóv. 1961.

Skúli Guðmundsson.

Fylgiskjal.

STÉTTARSAMBAND BÆNDA

Reykjavík, 3. nóvember 1961.

Á fundi stjórnar Stéttarsambands bænda í dag var gerð eftirfarandi bókun:

„Fyrir fundinum lá bréf dagsett í dag frá fjárhagsnefnd neðri deildar Alþingis, þar sem óskað er umsagnar Stéttarsambands bænda um „frumvarp til laga um breytingu á lausaskuldum bænda í föst lán“. Stjórnin tók frumvarpið til athugunar og varð sammála um eftirfarandi:

Á aðalfundi Stéttarsambands bænda í september s. l. var samþykkt tillaga þess efnis, að lausaskuldir bænda fáiast yfirfærðar í bankana og verði lánaðar til langs tíma með lágum vöxtum.

Stjórn Stéttarsambandsins telur, að það séu einkum þrjú atriði, sem bæta þurfi inn í frumvarpið, til þess að það geti komið að viðunandi notum:

1. Að heimilt verði að veita lán út á landbúnaðarvélar til tíu ára.
2. Vextir af skuldabréfum verði ekki hærrí en 6½%.
3. Að Seðlabankanum verði gert skylt að kaupa skuldabréfin á nafnverði.

Skulu þessi atriði rökstudd nokkru nánar.

Til eru bændur, sem ekki eiga neinar fasteignir, en eru nýbúnir að eignast dýrar landbúnaðarvélar. Sýnist sanngjarnt, að þeim verði gefinn kostur á hæfilegum lánnum fyrir lausaskuldum, sem þeir hafa stofnað til vegna vélakaupa, líkt og gert er ráð fyrir um útgerðarmenn, sbr. 2. grein „frumvarps til laga um heimild stofnlánadeildar sjávarútvegsins við Landsbanka Íslands til að opna nýja lána-flokka“.

Ekki virðist sanngjarnt, að lán til landbúnaðar í þessu skyni séu með hærri vöxtum en lán til sjávarútvegsins undir svipuðum kringumstæðum. Er því gerð krafa til, að þeir verði ekki hærri.

Þriðja atriðið, sem hér að framan er nefnt, er langþýðingarmest. Samkvæmt frumvarpinu er ekki gert ráð fyrir neinum aðila, sem ber skylda til að kaupa skuldabréfin. Verðlanir úti um land munu yfirleitt ekki geta breytt lausaskuldum bænda í föst lán til 20 ára, enda eru þær ekki lánastofnanir. Sparisjóðir eru þannig á vegi staddir, að þeir geta ekki bundið meira fé í föstum lánnum til langs tíma en þeir hafa þegar gert. Auk þess veldur það erfiðleikum úti á landsbyggðinni, að nú verður að skila Seðlabankanum 30% af árlegri sparifjárukningu. Meðal annars af þeim sökum virðist í alla staði eðlilegast, að einmitt Seðlabankinn kaupí umrædd skuldabréf.

Stjórn Stéttarsambands bænda lítur svo á, að frumvarp þetta geri ekki það gagn, sem til er ætlað, þótt að lögum verði, nema gerðar verði á því breytingar í þá átt, sem að ofan greinir, og leggur jafnframt megináherzlu á, að löggjöf um þetta efni verði svo úr garði gerð, að hún komi bændum að fullum notum.“

Virðingarfyllst,

Sverrir Gíslason. Einar Ólafsson. Bjarni Bjarnason. Bjarni Halldórsson.

Til fjárhagsnefndar neðri deildar Alþingis.